

Περ. Ευθύνη τ. 316 – Απρίλιος 1998

Ο Ορέστης Αλεξιάκης τον μήνα αυτόν διάβασε:

Ελένης Λαδιά: Τα άλση της Περσεφόνης, μυθιστόρημα, Αρμός 1997.

Ανέκαθεν διακατεχόμενοι από την διαίσθηση – μια διαίσθηση που την ένοιωθα περίπου σαν απόηχο μιας χαμένης μνήμης – πως το κρυμμένο μυστικό της Ελευσίνας, το ιερό κλειδί που η θεά εμπιστευόταν στους αξιωμένους να κατέλθουν στο Πλουτώνιο Άντρο – να δουν εκεί αειθαλή και λάμποντα, τον εν σιωπή (δηλαδή εν θανάτω) τεθερισμένο στάχυ – ήταν η γνώση, η μυστική κι απαραβίαστη, ότι η Δήμητρα δεν γέννησε απ' τα σπλάχνα της την Περσεφόνη, αλλά η ίδια μεταπλάστηκε σ' αυτήν, και πως εκούσια και μ' επίγνωση ακολούθησε τον Πλούτωνα στον Άδη, γνωρίζοντας πως για να συνεχίσει το έργο της γονιμότητας στη ζωή, ως μητέρα, πρέπει να αναβαπτίζεται συνεχώς ως κόρη, στην εξαγνιστική κι αναγεννητική πηγή του θανάτου, στα σκοτεινά δηλ. νερά της Αχερουσίας... Και να που τώρα ανακαλύπτω, ότι στο μυθιστόρημα της Ελένης Λαδιά, το κεντρικό πρόσωπο, δηλ. η αφηγήτρια, είναι ταυτόχρονα και Δήμητρα και Περσεφόνη – υποτίθεται ότι το πρώτο είναι όνομα ενώ το δεύτερο φιλολογικό ψευδώνυμο - άρα κινείται στον άξονα της μυστικής γνώσης, είναι δηλ. ένα πρόσωπο με πλήρη συνείδηση, πολύ περισσότερο, που σε κάποιο σημείο της ζωής της – σύμφωνα με δοσμένες προφητείες – αξιώθηκε την κάθοδο στον Άδη, απ' όπου και πάλι αναδύθηκε. Βέβαια, η διαδρομή από την έξοδο – στο φώς – μέχρι την είσοδο – στο σκότος – είναι κυκλική και καλύπτει την μισή περιφέρεια του κύκλου. Το άλλο μισό είναι το υποχθόνιο, το σκοτεινό δηλ. τμήμα της. Κανείς δεν ξέρει τίποτα γι' αυτό, επειδή οι ψυχές που το διασχίζουν, πορευόμενες προς την έξοδο, πίνουν μοιραία «της Άρνας το νερό» και χάνουν τη μνήμη τους. Μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις, μερικές χαρισματικές ψυχές, μπορούν να συγκρατούν κάποια ασαφή βιώματα, κάποια θαμπά και απροσδιόριστα πρόσωπα, όπως τα τέσσερα που συνάντησε στον Άδη η αφηγήτρια του βιβλίου μας. Τέσσερα πρόσωπα, πανομοιότυπα μιας και ήταν κρυμμένα κάτω από γύψινες μάσκες, που ζητούσαν επάνοδο, που ζητούσαν ζωή. Όμως στο επάνω τμήμα της διαδρομής, στο φωτεινό δηλ. ημικύκλιο, διαδραματίζονται τέσσερις ιστορίες, φαινομενικά άσχετες μεταξύ τους, τέσσερις ιστορίες παρούσες και συνάμα παρελθούσες, ταυτόχρονες και συνάμα διαδοχικές, έτσι όπως ακριβώς συμβαίνει, στη μια και μόνη πραγματικότητα που είναι πίσω και πέρα από την δική μας, πίσω και πέρα δηλ. από την πλάνη μας. Ποια όμως είναι η αρχή του κύκλου; Από ποιο σημείο της περιφέρειας μπορεί και πρέπει να αρχίσει η πορεία; Ας ξεκινήσουμε από την κλασσική τυπική υπόθεση μιας γεωμετρικής άσκησης. Έστω ότι... Και η αφήγηση αρχινά. Για να ξεδιπλώσει μπροστά μας, τέσσερις φανταστικές και ταυτόχρονα πραγματικές ιστορίες, που συμβαίνουν, επίσης ταυτόχρονα, στο παρόν, το παρελθόν και το μέλλον – έτσι δηλ. όπως είναι κι όπως συμβαίνουν ακριβώς, όλες οι καθημερινές ιστορίες που ζούμε. Ο χώρος δεν μας επιτρέπει ατυχώς να σταθούμε περισσότερο σ' αυτές, αν και πολλά θα είχαμε να πούμε. Παρατηρούμε μόνο, πως ο κεντρικός θεματολογικός άξονας, που συνδέει τις τέσσερις αυτές, εντελώς άσχετες μεταξύ τους, κατά το φαινόμενο, ιστορίες, - εκτός από το γεγονός ότι και στις τέσσερις ταυτίζεται το πρόσωπο της

ηρωίδας – είναι η σύγκλιση, ερωτική κι ανταγωνιστική, των δύο φύλων. (Όπου όμως, το λεγόμενο ισχυρό – με εξαίρεση την τέταρτη ιστορία – δεν βρίσκει την ευτυχέστερη εκπροσώπησή του. Ας ελπίσουμε, ότι το γεγονός οφείλεται σε σύμπτωση και όχι σε θεωρητική τοποθέτηση). Πάντως η αφηγηματική δεινότητα της Λαδιά, μας παρασύρει σε τέτοιο βαθμό, ώστε παρακολουθώντας αυτές τις ιστορίες, ν’ αποξεχνιόμαστε μέσα τους, ακριβώς όπως και μέσα στην καθημερινότητά μας. Βγαίνομε και πάλι απ’ αυτές, όπως μέσα από ένα όνειρο. Στο τέλος του οποίου κρατάμε τη θαμπή εικόνα ενός δάσους, όπου οι τέσσερις μασκοφόροι συμποσιάζονται. Πρόκειται για μια «εισαγωγή στην Εορτή», κατά την οποία συντελείται η απόρριψη των προσωπίδων και η αποκάλυψη των προσώπων. Μια εισαγωγή που ανοίγει το δρόμο για την κυρίων Εορτή. Η οποία όμως συνεχίζεται προφανώς, έξω από τα όρια του βιβλίου, δηλ. πέραν του τέλους. Όπου, εκτός από τις προσωπίδες, αποβάλλονται τελικώς και τα πρόσωπα. Για ν’ αποκαλυφθεί στα μάτια των εκλεκτών, το υπέρτατο Μυστικό.

Αναφέρθηκα πιο πάνω στην αφηγηματική δεινότητα της Λαδιά. Όμως θα πρέπει να διευκρινίσω, ότι και κύριο και χαρακτηριστικό προτέρημα του βιβλίου της, είναι η πνευματικότητα, δηλ. η μεταφυσική του διάσταση. Η διαίσθηση ότι τα ιστορήματα αυτά, ξεδιπλώνονται μέσα στο αθέατο φως μιας θεότητας, που τα περιβάλλει και τα διαποτίζει, η διαίσθηση ότι όλα τελούνται κάτω απ’ το μάτι του Θεού, και ότι για όλους υπάρχει κάπου ένας τόπος δικαίωσης, είναι αυτό που μεταγγίζει στον αναγνώστη – ακόμη και τον πιο σκεπτικό όπως ο υπογράφων – ένα γοητευτικό συναίσθημα παρηγοριάς και παραμυθίας. Η Λαδιά, αποτελεί ασφαλώς, μα ξεχωριστή μα και εξέχουσα περίπτωση, στην σύγχρονη ελληνική πεζογραφία.

Ορέστης ΑΛΕΞΑΚΗΣ